

Meg szokták kérdezni tőled, hogy minek tartod magad, hogyan határozod meg a szakmai identitásodat?

• Elég hamar rájöttem, hogy a költő fogalma a legtágasabb és a legpontosabb ennek kifejezésére: ez világlátást jelent. Irodalmi és művészeti tevékenységemben - legyen az zene, színház, akcióművészet, a vizuális kifejezőmódok bármelyike - költőként látom és közelítem meg a világot, és az alkotás koncepciója is költői módon kezd el történni. Azután persze abban a térben bontakozik ki, amelyben éppen dolgozom, amely éppen rendelkezésre áll vagy kihívást képez: könyvben, lemezen, előadásban, térben és/vagy hangban, írásban, testi jelenlétben; és azok közt, akik ebben részt vesznek.

És akkor hogyan illeszkedik a képbe a kritikai-tudományos tevékenységed, az egyetemi munkád?

• Az, hogy egy költő egyetemi oktató és kutató is, ma már egyáltalán nem meglepő, szinte természetes, szerencsére. A legnagyobb költők tudósok voltak; hogy egyik szűkebb szakmánál, az italianisztikánál maradjak, Dante, Petrarca, Ezra Pound, vagy a hozzájuk nem mérhető Carducci, D'Annunzio, Lucini vagy nemrégiben és ma Sanguineti, Spatola vagy Emilio Villa kritikai és elméleti tevékenysége meghatározó az olasz, az elsőknél pedig az európai irodalom szempontjából is. A 20. századi progresszív irodalom és művészet poétikájának pedig a kutatás imperatívusza az egyik meghatározója: a research ma már egyképpen lehet művészeti vagy tudományos kutatás. Nem árt persze hangsúlyozni, hogy nem költőként tanítok, hanem tanárként és kutatóként: az italianisztika különböző területei vagy a modernitás interdiszciplináris művészeti fejlődését vizsgáló intermedialis komparatiztika szűkebb tudományterületemet képezik.

Akkor persze tudósként a költői, költőként a tudományos tapasztalataid jó háttérrel adnak egymásnak.

• Így van. Költőként már rég törtem, hályogkovács módjára, azokat az utakat, amelyeknek a kultúrtörténetét utóbb ismertem meg és sajátítottam el - ez a folyamat persze ma is tart. Filológiai, elméleti és poétikai vizsgálódásaim során pedig mindig éreztem a költői tapasztalat biztonságát. Milyen hát az aktivitásod szerkezete, milyenek a periódusai?

• Szerencsére állandó, plazmatikus mozgásban vagyok a nyelvek és a tapasztalatok finom áramlásában. Régóta tetszik e vonatkozásban Pound vortex-konceptiója: vagyis hogy az idők, a terek és a jelenségek egy örvényszerű mozgásban léteznek: felbukkannak, forognak, alámerülnek, kipörögnek a szélre, belevesznek a mélybe, aztán egyszer csak újra felszínre vetődnek és így tovább. Tehát semmi nem jelenik meg és nem is tűnik el örökre. Ha mégis visszatekintek az időben, azt mondanám: a nyolcvanas években, aktivitásom legintenzívebb szakaszában költő, performer és kritikai rezonőr voltam. Ekkor bontakoztak ki számomra és nálam a költészet dimenziói, váltak elsődleges költői munkává a performanszok, a Konnektorral tartott koncertek, a hangköltészet, a vizuális költészet. Ezt próbáltam meg akkor a "Térköltészet & Transzpoézis" koncepciójában összefoglalni.

Ekkor szerveztem a legtöbb fesztivált (Új Hölgyfutár revue-k, 1985-90, Polyphoenix-Intermámor, 1988, Polypoézis, 1992). Az évtizedforduló körül jelent meg a magyar és nemzetközi avantgárd irodalmat és művészetet reprezentáló Új Hölgyfutár maművészeti magazin nyolc száma.

Milyen hatását látod mindennek ma?

• A kitarató, módszeres munkának sok a rejtett kisugárzása. Örömmel tapasztalom, hogy - olykor teljesen váratlanul - kiderül, voltak-vannak kollégák, általában fiatalabbak, akik eszmélkedésük során rácsodálkoztak erre-arra annak alapján, amit tőlem láttak.

Fiatalkoromban velem is így történt.

Az is egyre gyakrabban fordul elő, hogy - mint egy örvény mélyéről - egyszer csak meghallom a saját hangom, felismerem a saját hanglejtésem idősebb és korombeli kollégák némelyikénél, akik ma már kockázat nélkül, játékként csodálkozhatnak rá a költészet olyan lehetőségeire, amelyekről fentebb beszélünk - és ami korábban egyáltalán nem volt kockázatmentes: ki lehetett iratkozni vele az irodalomból. Őnáluk is.

Látom-hallom ennek a rácsodálkozásnak a jeleit fiatalabb kollégáknál is (olykor talán bátoratlanabban), akik - akárcsak én ifjúkoromban - vakfoltként látják, illetve nem látják az eszmélkedésüket megelőző huszonöt évet. A terület tudományos kutatójaként is egyre gyakrabban látom és hallom viszont írott és mondott mondataimat másoknál, akik szintén hályogkovácsként eszmélnek rá a már megtörténtre. De hát ilyen a művészet terjedésének szociológiai logikája, az úttörésből, az avantgárdból divat lesz, abból pedig mindennapos szokáskultúra. Ezért is tartom fontosnak, hogy meg kell írni - nekem és másoknak - kutatási területünk, a kísérleti költészet és művészet közelmúltjának történetét. Főként azért, hogy láttassuk: előrébb vagyunk valójában, mint hisszük. Ami ma újként tálalódik, az nem más, mint a közelmúlt - valójában a mai jelent hús-huszonöt év múlva fogják újratálatni. És a kilencvenes évekbeli pályád?

• Lassan, de módszeresen örvényltem tovább: a londoni Towering Infernóval éveken át dolgoztunk mega-koncert és -lemezprojekteken, de közben már a heroikus monumentalizmus felől az intenzív minimalizmus felé érlelődtem költőileg. Kevéssel sokat elmondani. Ha már zenekarokról beszélünk, pontosan jelzi ezt a Spiritus Noisterral folytatott munkánk alakulása. Oktatóként és kutatóként is ekkoriban kezdtem el igazán kialakítani azt a metodikus tárgyalásmódot, ahogyan a közelmúlt és a jelen művészetközi és intermedialis folyamatait elemezni és megismertetni kell.

Nem kívánna ez új módszereket az oktatásban?

• Dehogynem. Az ELTE bölcsészkarán már a kilencvenes évek közepén új irodalom- és művelődéstörténeti óratípusokat dolgoztam ki, amelyeknek a szakmai anyagát az Artpool Művészetkutató Központ archivális bázisára, valamint a saját archívumomra építettem, és amennyire lehetett, kollegiális együttműködést alakítottam ki ezek körül. Most egy nagyobb lépést remélek: jelenleg folyik egy általam kidolgozott, új doktori program akkreditálása az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskolájában - ennek éppen az a lényege, hogy a modernitás szakaszában egyre inkább a nyelv, a hang, a vizualitás és a mozgás közös erőterében formálódnak az alkotófolyamatok, és ezeknek egy organikus, interdiszciplináris kultúrtörténetük rajzolódott ki az eltelt másfél században.

Ez akkor egy *work in progress*. Van más "munkafázisban levő alkotás"-od?

• Persze, mindig több van. De a legfontosabb számomra ezek közül most az "Egy másik ember" című eszmélkedéstörténeti emlékiratom, amelyben éppen azt a személyes és kollektív kultúrtörténetet próbálok felrajzolni, amelynek során egymást - és ezáltal egy kicsit a magyar kultúrát - formáltuk olyanra, amilyenek lettünk.

*

*

Szkárosi Endre TÉRKÖLTÉSZET ÉS TRANSZPOÉZIS

(totális költészeti koncertszínház)

Minden vers - minden mű -, amely szól valamiről, térből jön létre és teret képez, ezért lehet időszerű mindig. Tárgyi megörökítésük (nyomatott lap, fénykép, filmtekercs stb.) azonban sikszerű, és emlékezetünk, rutinszerűen működő felfogóképességünk is az: egyre kevésbé képes e tér nyomába eredni, és rekonstruálni azt; megelégszik annak egy vetületével. A mű teljességének érzékeléséből így lesz pusztán a létezéséről való tudás, és a hagyomány is így silányul konvencióvá. *A vers nyelvileg kódolt teljes tér, a több-dimenziós élet siknyomata: a történelem, az élet, a világ fluidumának egy revelatív nézőpontból kimerevített pillanata. Kibontása, életre keltése, érzéki értelmezése így szükségképpen ebbe a térbe vezet el, ahol a tárgyak, a testek, a színek, a mozdulatok, a történések, a hangok, a szavak egyazon létezés részesei és hordozói.*

A költészet számomra *totálisan anyagszerű kifejezési forma*: a környezet, a tér, az élet minden anyagszerű megjelenése poétikai felszólító erővel - ha tetszik, imperatívusszal - bír. A nyelvi, akusztikai és látványmatériák, a konkrét anyagok, a tárgyak, a gesztusok összeilleszkednek a térben, egyik áthajlik, átmegy, átalakul a másikba, vagy éppen föltisztul a textúrából. *Transzpoézis* - rám ez a költészetműködés szabatot. Átemelem a hangzó szférát a látványba, a látványt a fogalomba, a nyelvet a hangzásba és így tovább oda-vissza. De transzpoézis, állandó átemelés azért is, mert minden létező további anyag-lehetőség is egyben egy új létrejövőhöz. Ahogyan nincs abszolút határ saját és idegen szöveg között sem. A már kész mű felszólítás a továbbgondolásra: az igazi megértés és birtoklás az újraköltés, a hozzányúlás, a tovább-alkotás - egyszóval a használat.

Végül transzpoézis azért is, mert az így felfogott élet és költészet - szinte akarata ellenére - a folyamatos transz, révület, a kreatív kényszer állapotában tartja az embert. A költészet tér, anyag és mozgás. (1989)

*

*

A KONNEKTOR TAGJAI

Bernáth(y) Sándor (1984-), Bese Csaba (1987-1993), Gasner János (1987-1993), Jakobi László (1985-87), Lengyel Edit (1987-1993), Márta István (1985-87),

Mészáros Sándor (1987-1993), Nagy Attila Kristóf (1984-89), Németh Róbert (1987-89), Szkárosi Endre (1984-), Viráhg László (1984-).

King's Fingers leánykar: Ábrahám Erzsébet (1987-88), Mádi Ildikó (1987), Szabó Csilla 1987-89)

KONCERTEK

Magyarország: Lágymányosi Közösségi Ház, Fiatal Művészek Klubja, Szkéné Színház, Fővárosi Művelődési Ház, Kassák Klub, Városligeti Műjégpálya, Egyetemi Színpad, Petőfi Csarnok, Budapest Galéria, Örley-hajó, Almássy tér, Ráday-klub, Bem rakpart, Pesti Vigadó, Radnóti Színpad, Hadtörténeti Múzeum, Olasz Intézet (Budapest), JATE-klub (Szeged), Nehézipari Egyetem (Miskolc), Kelemen László Színpad (Kecskemét), Múzsa-tábor, JAK-tábor (Tata), Munkás Művelődési Központ (Dunaújváros)
Európa: Bologna (D'ART ROOM Festival), Glasgow (3rd Eye Centre), London (Diorama), Brighton (Zap-Club), Amszterdam (Milky Way), Bonn (Euro Theater Central), Nové Zámky-Ersekújvár (Stúdió érté Fesztivál)

KIADVÁNYOK

Rózmari (Talentum-Új Hölgyfutár, 1990)

Tűzfal (Firewall, Bahia, 1993)

szkárosi&konnektor&bernáthy (A38, 2004)

*

*

A SPIRITUS NOISTER zenekart Kovács Zsolt, Sörös Zsolt és Szkárosi Endre alapította 1994-ben. Az avantgárd formációhoz még abban az évben csatlakozott Ladik Katalin. Az együttes négyes, illetve bővített felállásban (Bese Csaba, Claudia Raths, Dóra Attila, Gryllus Dorka, Márkos Albert, Szántó Éva, Szvorák Kati) számos koncertet adott, hazai és nemzetközi fesztiválokon vett részt, hangfelvételeket készített és adott ki. Munkájukban a tervezett és a szabad improvizáció elemei, valamint a hangköltészet invenciói találkoznak a létező zenei és hangnyelvek tapasztalatainak bázisán.

HANGHORDOZÓK

Spiritus Noister (Kovács-Sörös-Szkárosi). Budapest, 1994

Nemzeti zajzárványok. Budapest, Bahia, 1996

Ursonate két énekhangra és zenei környezetre. Budapest, Hungaroton, 2003

*

*

*

TOWERING INFERNO (1985-)

Andy Saunders, zeneszerző és hangszeres zenész / Richard Wolfson, zeneszerző és hangszeres zenész / Szkárosi Endre, ének, szöveg / Greg Skermen, hangmérnök

Roger Riley, vizuális technika / Steve Kellner, dob / Glynn Perrin, zongora / Aleksander Kolkowski, hegedű

*

*

ÚJ HÖLGYFUTÁR (ALAPÍTVÁ: 1984)

ÚHF Revue-k:

1986. május 29.:	"Tehát az, hogy a bőrt leveszem róla" - Új Hölgyfutár Revue 0/1, Almássy téri Szabadidőközpont (Balaskó Jenő, Beke László, Bernáthy Sándor, Bukta Imre, Galántai György, Garaczi László, Hajnóczy Péter sorai, Hegyi Lóránd, Hekerle László, Márta István, Molnár Miklós, Parti Nagy Lajos, Petőcz András, Székely Ákos, Szilágyi Ákos, Szkárosi Endre)
1987. április 10.:	"Halálszám" - Új Hölgyfutár Revue 0/2, Vigadó Kamara (Balaskó, Balassa Péter, Bernáthy, Bukta, feLugossy László, Galántai, Garaczi, Géczy János, Grandpierre Attila, Kelényi Béla, Kukorelly Endre, Márta István, Márton László, Nagy Attila Kristóf, Petőcz, Székely, Szilágyi, Szkárosi)
1987. október 21.:	"Jóérvésszám" - Új Hölgyfutár Revue 0/3, Vigadó Kamara (Balaskó, Bernáthy, Bukta, Galántai, Garaczi, Grandpierre, Kemény István, feLugossy, Márta István, Parti Nagy Lajos, Petőcz, Szemző Tibor, Székely, Szilágyi, Szirtes János, Szkárosi, Waszlavik Gazember)
1988. január 18.:	"Megint nyerít a fekete zongora" - "Szóváltás" Új Hölgyfutár Revue különszám, Radnóti Színpad, km. Lengyel, Szabó, Viráhg. (Bálint András, Bernáthy, Bukta, Galántai, Garaczi, Grandpierre, Márta I., Petőcz, Rózsa T. Endre, Székely, Szilágyi, Szkárosi)
1988. december 5.:	"Gépies", Új Hölgyfutár Revue 0/5, Radnóti Színpad (Bernáthy, BP Service, Bukta, feLugossy, Galántai, Szirtes, Szkárosi, Természetes Vészek Kollektíva, Tubák Csaba-Bortnyik Éva)
1989. február 15.:	A LAP-bál. Új Hölgyfutár-műsor (Balaskó, Beöthy Balázs, Greguss Sándor, Nagy Attila Kristóf, Petőcz, Szkárosi)
1989. április 22.:	SOLIDART MINIFEST, Új Hölgyfutár Revue 0/10 (Balaskó, BP Service, Bukta, CMC, Garaczi, Grandpierre-VHK, Lois Ballast, Matuska Silver Sound, Szkárosi&Konnektor, Új Modern Akrobatika)
1992. december 20.:	VONSZERŐ: ÚHF élő videó-inzultus. Dalmát Pince, Szentendre
1993. március 27.:	Új Hölgyfutár Kísűjrevue, Dalmát Pince, Szentendre (Cselényi Béla, Galántai, Ladik Katalin, Márton László, Szkárosi)

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*